

ще не використовувались, а й комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу в змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Для того щоб реалізація, утвердження нового зумовлювали позитивні зміни, необхідно, щоб воно було засобом вирішення актуальних для конкретного навчального закладу завдань, витримало вимогливу експериментальну перевірку.

Список використаної літератури

1. *Бабанский Ю. К.* Проблемы повышения эффективности педагогических исследований : дидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982.— 192 с.
2. *Гуржій А. М.* Інноваційна діяльність в Україні : [монографія] / А. М. Гуржій, Ю. В. Каракай, 3. О. Петренко та ін. – К., 2006. – 152 с.
3. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с. – (Серія «Альма-матер»).
4. *Химинець В. В.* Інновації в сучасній школі / В. В. Химинець. – Ужгород, 2004. – 168 с.

Альона Пуховська

ГРИГОРІЙ ВАЩЕНКО НА ТЛІ АКТУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Серцевиною будь-якої системи виховання є його зміст. Він завжди дуже адекватно відбиває потреби та світогляд суспільства і ґрунтується на прийнятій ним системі цінностей. Сам процес виховання є не що інше, як введення дитини у відповідну систему. І ніщо так не заважає його успіху, як «розмитість» у трактуванні цінностей.

Серед складових процесу виховання зміст є, очевидно, і найчутливішим та найдинамічнішим компонентом. Його ніяк не можна відносити до категорії «універсалій», якими у процесі виховання є, наприклад, орієнтація на вікові чи антропологічні особливості дитини, деякі методи виховання тощо.

З-поміж інших компонентів зміст є і найбільш «безкомпромісним», а тому під час перебудови виховання викликає найбільше суперечок. Саме тут зосереджені головні питання, на які шукаємо відповіді: як розуміємо духовність людини? Що таке мораль і моральність? Де витоки патріотизму? Як трактуємо ідеали демократії? На чому тримається родина? Де передумови життєвого успіху людини?

Концепція ціннісного підходу до теорії виховання у Г. Ващенко спеціально не розглядалася. Але імпліцитно сама система цінностей у його працях присутня, власне, в структурі змісту виховання, як його він розумів і чистоті якого приділяв так багато уваги. Йдеться найперше про поняття ідеалу українського виховання [2, с. 382-383]. Його педагогічні праці, висновки й узагальнення про виховання, його поетичні твори увібрали в себе історію, культуру, народно-педагогічні й народознавчі виховні традиції, мудрість нації, українського народу.

Це привело його до правильної думки про те, що у вихованні молоді «традиційним ідеалом є той, що витримує іспит історії, найбільш відповідає психології народу та його призначенню, увійшов у психіку народних мас, відбитий у народній творчості і в творах кращих митців і письменників, що стали духовними провідниками свого народу» [1, с. 326].

У своїх творах Г. Ващенко зазначав, що український народ, у першу чергу, мусить по-дбати про розвиток національної свідомості у своєї молоді. У виховний процес входять загальнолюдські, національні та індивідуальні завдання. Загальнолюдські завдання розкриті в Новому заповіті й творах кращих європейських педагогів; індивідуальні завдання випливають з природніх властивостей кожної молодої людини та її здібностей; національне завдання диктує нам минуле і сучасне народу. Усі ці завдання органічно зв'язані одно з другим. Людину не можна визнати за виховану, коли вона будучи, будучи

фізично здоровою і розумово розвиненою, використовує свої здібності знання лише в своїх особистісних інтересах і забуває про свій нарід. Так само ми не можемо визнати за цілком виховану й того, хто, хоч любить свій нарід, але зі сліпою ворожнечею та презирством ставиться до інших народів, незалежно від того, хто ці народи і яка їх історія.

Свій народ українець мусить любити так, як діти люблять своїх батьків: любити його традиції, свою рідну мову, свою пісню, звичаї, любити природу, серед якої він живе, його культуру. Справжня любов не обмежується словами: вона вимагає діла. Діяльною мусить бути і любов українців до своєї Батьківщини. Благо і щастя Батьківщини мусять бути метою його життя, їй він має віддавати усі свої сили. Українець має берегти честь свого народу і захищати її перед своїми і чужими, не робити нічого, що знизило б її у поглядах чужинців. Справжній патріот не тільки гідно вмирає за Батьківщину, але самовіддано працює для неї мірою своїх сил і здібностей [5, с. 171-173].

Тому то виховання у нашої молоді любові до України є одним з найважливіших завдань нашої школи і нашого суспільства [3, с. 67].

В педагогії щодо інтелектуального виховання є дві течії. Одна з них на перше місце ставить фахову підготовку, себто озброєння молоді знаннями і навичками, потрібними в практичній діяльності. Друга на перше місце ставить загальну освіту і вироблення світогляду.

Молоді покоління не лише засвоюють культурні здобутки поколінь попередніх, а й рухають культуру вперед. Це можливе лише при наявності розвинених творчих здібностей. Тому школа має приділити велику увагу розвитку у молоді так званих формальних здібностей інтелекту. Такими здібностями є спостережливість, пам'ять, творча уява і логічне мислення.

Особливо треба звернути увагу на розвиток двох останніх здібностей: фантазія і логічне мислення. Без фантазії неможлива творча робота в жодній галузі культури. Багато людей дотримуються тієї думки, що фантазія потрібна лише для митців. Така думка зовсім не вірна.

Фантазія потрібна не лише для письменника й поета, а й для історика, соціолога і географа. Мало того вона потрібна й для математика. Так само вона потрібна в практичній діяльності людини. Людина без творчої фантазії може діяти лише за певними шаблонами і не здатна до винахідництва.

Не меншу увагу має приділяти школа розвитку у молоді логічного мислення, тобто здібностей до аналізу, синтезу, висновку в різних формах індукції, дедукції і аналогії. Зразком для школи мусить бути мислення наукове. Це не означає, що з кожного вихованця школа має зробити наукового робітника. Це підкреслює лише те, що кожен учень кінчаючи середню школу, мусить в основному оволодіти тими прийомами мислення, що ними користується учений.

Друге завдання виховання молоді – це виховання морально-релігійне. Наслідуючи українські традиції в галузі моралі, треба велику увагу звернути на такі риси вдачі, що стоять за основу здорового родинного життя, бо родина завше була найважливішою підвалиною життя суспільного, а значить і державного.

Також треба виховувати у молоді свідомість власної людської гідності, на основі якої виробляється правдивість, вірність даному слову, чесність.

З моральним вихованням міцно пов'язане виховання волі й характеру. Найважливіша риса вольової людини є принциповість здібність чітко ставити перед собою певну мету. Раз мета поставлена, вольова людина прикладає всіх зусиль за всяку ціну досягнути її. Отже міцна і розвинена воля характеризується рішучістю, пов'язаною з розсудливістю. Перш ніж поставити перед собою ту або іншу мету, людина мусить всебічно й ґрунтовно обдумати її та врахувати засоби до її досягнення. На шляху до здійснення мети можуть стояти перешкоди. В таких випадках вольова людина не зупиняється, а вживає всіх заходів, щоб досягти мети. Тому, розумна упертість в досягненні мети, наполегливість – це неодмінні риси людини – це стриманість, уміння володіти собою, не піддаватися випадковим емоціям і афектам.

Третє завдання нашої школи – дати нашій молоді естетичне виховання. Українці з давніх давен виявляють великі природні естетичні здібності. Але це не означає, що шко-

ла може занедбати ділянку естетичного виховання, поклавшись на природу. Навпаки, те, що дала нам природа, треба розвивати до найвищої міри.

Крім того, школа має прищепити дітям любов і розуміння красот природи. Людина, відірвана від природи, не може жити повним життям, бо саме красоти природи є джерелом найчистіших наших радостей.

Так само школа має виробити у дітей здоровий смак щодо творів мистецтва. Це вимагає не тільки культури самого лише естетичного сприймання, а й певної культури інтелекту.

Нарешті, школа має розвивати творчі, мистецькі здібності дітей. По-перше, між нашими дітьми є немало талантів, що при добрих умовах виховання можуть дати нашому народові коштовні твори чи то в галузі літератури, чи в галузі музики. На цих дітей школа має звернути увагу, щоб таланти їх не згинули, а дали найкращі наслідки. Але творчі мистецькі здібності треба розвивати і у дітей, не обдарованих якимись мистецькими талантами. Це тому, що мистецька творчість навіть при відсутності великих природних здібностей відіграє певну роль в діяльності кожної людини і часто є джерелом моральної втіхи і чистих радостей. Зрозуміло, що в галузі мистецького виховання мусить перше місце займати виховання смаку й розуміння свого рідного мистецтва, тим більше, що в цій галузі Україна має значні досягнення.

Ще одне завдання нашої школи – це фізичне виховання нашої молоді. Школа має виховати дітей здоровими, міцними й спритними. Поряд з фізичним вихованням з дитинства треба прищепити дітям й здорові гігієнічні навички щодо їжі, чистоти, користування повітрям, чергування праці й спочинку й таке інше.

Також слід сказати про виховання у молоді чемності й пристойності в особистій поведінці і у відношеннях до інших. Але розуміння чемності й пристойності може бути різним. Внаслідок мавпування західних мод дехто з українців під чемністю розуміє певні засвоєні механічні навички поведінки, неприродні манери, нещирі компліменти, цілування рук у жінок, улесливе ставлення до людей, що мають владу, або багатих і гордове ставлення до бідних і простих. Характерна властивість такої поведінки – це нещирість, відсутність справжньої пошани до людської гідності не тільки чужої, а й своєї. Вона не може сприяти добрим, християнським відношенням між людьми.

Коли йде мова про виховання пристойності й чемності, то під ними треба розуміти ту чемність, про яку писали письменники княжого періоду. В основі її має лежати християнське ставлення до людини: щира пошана до неї як до образа й подоби Божої, незалежно від того, який її матеріальний стан і соціальне становище. Звідси – доброзичливість, уважність, щирість, пошана до старших і таке інше. Така поведінка є виявом добрих християнських почувань і разом з тим сприяє добрим відношенням між людьми, робить спілкування з ними джерелом чистої радості, є одною з умов дружньої співпраці людей для загального добра [4, с. 184-189].

Педагогіку Г. Ващенко ніколи не відокремлював від соціально-політичних питань. Його мудрі поради потрібні нам сьогодні, як ніколи. «Обов'язком українців, – пише він у «Проекті системи освіти в самостійній Україні» – є підготовка не тільки до збройної боротьби з ворогами нашого народу, а й до розбудови національної культури після перемоги над ним. Може статися так, що вороги будуть переможені, а коли прийде справа до мирного будівництва на Україні, наш нарід виявить повну непідготовленість і це кінець кінцем може призвести до того, що нами знову опанують якісь спритні чужинці. З цих міркувань я подаю свій проект системи освіти, який має бути, так би мовити, вихідною точкою в розбудові її і предметом дискусії».

Читаючи ці рядки Г. Г. Ващенко, ми відчуваємо їх своєчасність, доцільність і переймаємо його тривогою. Тому педагогічні узагальнення вченого мусять повніше використовуватися в сучасних умовах.

Таким чином, аналізуючи педагогічну спадщину педагога, усвідомлюємо головне – його творчість потрібна сьогодні Україні для формування громадянськості та патріотизму, людської гідності, високої моральності, відповідальності й працелюбності, а також обґрунтування категорій – «гуманність», «щастя», «справедливість», «свобода» тощо. Йому вдалося визначити головну проблему педагогіки майбутнього. Вона, на його

думку, полягає в поєднанні вільного розвитку дитини з педагогічним керівництвом вихователів. У руслі нової парадигми виховання ця проблема дійсно важлива, спірна і до кінця не вирішена сучасною педагогікою.

Досвід і теоретична спадщина педагога-патріота допомагає розвивати і примножувати прекрасні психічні якості українців, багатючі національно-культурні традиції українського народу, завжди пам'ятати, яких батьків ми діти, вірно служити Богові й Батьківщині, як заповідав Г.Г.Ващенко [1, с. 326-327].

Свій славнозвісний підручник «Виховний ідеал» професор Г.Г.Ващенко завершує словами: «Плакаючи свої кращі традиції, борючись за свою самостійну державу, українська молодь разом з тим мусить не тільки плекати загальнолюдські ідеали, а й активно боротись за них. Віримо, що ця боротьба закінчиться перемогою Правди і Добра» [4, с. 190].

Список використаної літератури

1. 20 видатних українських педагогів. Науково-методичний посібник. За редакцією А. М. Бойко, Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. Полтава: «АСМІ», 2002 – 452 с.
2. Бойко А. М. Служба Богові й Батьківщині. Григорій Ващенко: Альтернатива поглядів і оцінок. Науково-методичний посібник. Полтава ІЗМН, 2001 – 428 с.
3. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. Предмова О. Вишневського: Львівська організація Всеукраїнського товариства ім. Г. Ващенка – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1997 – 214 с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т.1 Третє видання. Полтава: «Полтавський вісник», 1994 – 192 с.
5. Ващенко Г. Твори. Т.5: Хвороби в галузі національної пам'яті. Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Г. Ващенка. – К.: Фада ЛТД, 2003 – 336 с.

Дарія Житло

ТЮТОРСТВО ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Tutor – у перекладі з англійської означає «домашній учитель, наставник». Це ж слово, але вже в якості дієслова перекладається як «давати уроки, наставляти». Тьютор в розумінні англійців – наставник, психолог, конфліктолог, товариш і помічник учня на шляху вибору майбутнього напрямку освіти [1, с. 63].

І. В. Конєв тлумачить тьюторство так: «Учитель-тьютор – це не предметник, це Педагог, або Вчитель, у власному значенні цього слова і з великої літери, який працює не із значенням-інформацією, а з культурною ситуацією, за якої в учня народжується знання-думка [2, с. 77].

Тьюторство, як одна із форм наставництва, виникло в перших університетах Великобританії – Оксфорді (XII ст.) і Кембриджі (XIII ст.). Головним завданням цих навчальних закладів виступала підготовка духівництва, що було в Європі практично єдиним освіченим станом і мало відношення до процесу відтворення культури [3, с. 5].

Проблематика тьюторської діяльності опрацьована у наукових працях Е. Александрова, А. М. Бойко, І. Б. Ворожцова, О. А. Зоткіна, А. В. Іванова, Т. М. Ковальова, Л. В. Нестерова, Т. П. Серкової та ін.

Тьюторство як педагогічна технологія з'явилося в Україні порівняно недавно. Проте, на думку Т. П. Серкової, сама технологія використовувалась і раніше, тільки назви були іншими: педагогічна підтримка, настановлення під час індивідуального навчання, що здійснювалися класними керівниками, психологами, соціальними педагогами [4, с. 12].

Уведення тьюторства в освітній простір підготовки педагога призводить до появи нових педагогічних працівників – тьюторів. Фактично тьюторство стає новою професі-